Septembri lõpul hakkavad toomingail, haabadel ja kirsipuil lehed langema, oktoobri alul ürgavad tavalisesti esimesed öökülmad ja üksikud lobjakased, varssi

168. joon. Külmunud Emajõgi.
L'Emajõgi (la rivière sous la glace).

Alused talve-seisukorras. Jalgajate liiklemine sünnib otse üle jõe jääkooriku.

sulavad lumesajud, mis puude lõplikku lehitustumist sisse juhatavad. Pilvis ja sõrasilmiste ilmade arv on oktoobris juba suur, taevas tuhkav või sinkjas ja kummub madalal aedade-hoovide hallist räbust ning katustiku mustast koostuva linnapildi võika ning rõhmase mosaiigi kohal. — Mida vähem väline loodus pakub, seda enam koondab ta inimesi sooja ning tulevalgeisse siselähestikke ja tihendab vaimlist miljööd. Loodus aga läheneb pidevalt külmale aasta-ajale, ilmad on külmad ja sumedad. Oktoobris juhtuvad harilikult esimesed lumesajud, ja niipea kui sadanud lumi enam ära ei sula, tekib lumikate. Normaalselt sünnib see novembri keskel, millest peale ta alatasa paksemaks muutub ja tavalisesti veebruari teisel või märtsi esimesel poolel oma suurima kõrguse (umbes $^1/_3$ m) omandab (vt. tabel LIII). Lumitee algust ootab linn kui ka tagamaa suure igatsusega, sest peaaegu kõik põletuspuud ja väljaveoks määratud palgid veetakse vaid talvel lähemasse parvetamiskohta, raudteejaama või linna.

Vihmade tagajärjel või kauakestva sooja tõttu sulaval lumel tõuseb jões sügiseti vesi. Erikordselt kõrge oli 1923. a. sügisene suurvesi, mis 17. IX. 324 sm-ni tõusis, tungides uulele ning majusse ja raskendades ka liiklemist. Varssi aga ilmuvad novembrinäädingud ja tavalisesti külmub „Ema“ kuu lõpul. See algab jõele paksu lobjaka kuhjumisega, mida vahel nii palju, et ta enam ei suuda allavett liikuda ja Kivisilla tunneleis ummistusi tekitab. Külmumisega kõrvaldub aga ummistus-hädaoht. Laevatamis-hooaeg lõpeb harilikult novembris ja jääkatte saabudes jääb sadamategevus ning jõeliiklemine soiku ja alused pannakse talveseisukorda (vt. 168. joon.).

Olgugi veeliiklemine jõe külmudes täiesti lakanud (vt. aritmogrammid), toob tali linnalisse sünoikismi vilkaima elu ning liiklemise. Rahvastiku arv talve-poolaastal on suurim (vt. diagramm joon. 10.), siis suureneb ka aineste liiklemine raudtee kaudu (vt. aritmogr. LIV) ja kulmineerub sügise lõpul ning talvel.

Tartu, lk. 340